

januari 2020

**Pro
biblio**

Maatschappelijke opgaven in relatie tot het bibliotheeknetwerk in Zuid-Holland, bijlagen

**Bijlagen bij de
themapublicatie
voortijdig
schoolverlaten**

**Wij werken
aan de
toekomst van
bibliotheeken**

Bijlage: verslagen expert interviews

Een aantal experts op het gebied van werken met en programmeren voor jongeren is geïnterviewd over het werken en programmeren voor (kwetsbare) jongeren. Een aantal van hen is werkzaam in de bibliotheek, andere experts zijn werkzaam bij partners waar de bibliotheek mee samenwerkt. Ook spraken we met experts die direct met vsv'ers werken, vanuit verschillende organisaties. Er zijn (nog) geen voorbeelden van experts die vanuit de bibliotheek direct met vsv'ers werken.

Aan alle mensen die we gesproken hebben, vroegen we ook naar hun ervaring met het werken met kwetsbare jongeren, dan wel vsv'ers. We waren benieuwd wat wel en niet werkt in de huidige vsv-aanpak, waar behoefte aan is én welke rol er voor bibliotheken weggelegd kan zijn.

De verslagen hieronder betreffen samenvattingen en zijn daarmee geen letterlijke transcriptie van de gehouden interviews.

1. Interview met Dries Decru gehouden op 22 oktober 2019

Bibliotheek Permeke is de hoofdbibliotheek van het netwerk van openbare bibliotheken in Antwerpen. Deze bibliotheek heeft de Urban bib-hoek, een plek waar alles rond *urban culture* zoals hiphop, slam poetry, graffiti en parkour samenkomt. Niet alleen in collecties, ook in allerlei activiteiten. Dries (programmamedewerker) deelde veel ervaringen en informatie met ons.

Urban bib

Het grootste deel van activiteiten die wij organiseren voor jongeren zijn in het verlengde van de Urban Bib, namelijk activiteiten die een link hebben met Hiphop/urban lifestyle. Na een tijdje 'experimenteren' en netwerkopbouw zijn we nu vooral aan het faciliteren. We geven gevestigde jongerenorganisaties en individuele jongeren (kunstenaars/organisators/jongeren met gewoon een idee) de kans onze infrastructuur te gebruiken. De inhoudelijke invulling en een groot deel van de communicatie verzorgen zij zelf. Wij merken dat dit de beste manier is om jongeren aan te spreken (zowel organisaties als bezoekers). Uiteraard proberen we wel een zo ruim mogelijk aanbod te verzorgen en gaan in het kader van een divers aanbod soms gericht op zoek naar een bepaalde organisatie.

Activiteiten die georganiseerd worden:

- *You On Stage*: allerlei podiumkunsten en open mic (open podium).
- Mensen Zeggen Dingen: poëzie en andere woordkunsten.
- *Vers Geweld*: theater door en voor jongeren na een 2 jaar durende opleiding. In 2020 zal dit traject (waarschijnlijk) volledig ondersteund worden door Permeke.
- Losse projecten: (graffiti)workshops en exposities voor en door jongeren. Dit ontstaat ondertussen meestal organisch. Permeke profileert zich al een tijdje als een huis dat open is voor iedereen die een samenwerking wil aangaan. We proberen zo bereikbaar en aanspreekbaar mogelijk te zijn zodat de doelgroep ons gemakkelijk vindt met hun voorstel/vraag.
- Schoolvoorstellingen en rondleidingen voor nieuwkomers/scholen/andere organisaties.

Talentontwikkeling

Wanneer het gaat om talentontwikkeling is 'Vers Geweld' zeker een project dat talentontwikkeling en zelfs professionalisering tot doel heeft. De deelnemers doorlopen een totaalproject met verschillende coaches en leveren op het einde een productie af waarmee ze langs verschillende cultuurcentra op tour gaan. Daarnaast zijn

er regelmatig eenmalige workshops, maar ook gunnen we een podium aan startende artiesten als voorprogramma voor een grotere naam. We bieden ruimte voor een expositie van een beeldend kunstenaar in een veel bezochte ruimte, dat is een belangrijke rol die wij kunnen invullen. Daarnaast proberen wij steeds te zorgen voor een soort van *safe space* waar jongeren elkaar kunnen ontmoeten en zo verder een netwerk kunnen uitbouwen.

Samenwerking met partners en jongeren zelf

Sowieso proberen wij met partners samen te werken, soms langdurige samenwerkingen en soms 'curatorschap' voor een beperkte periode, ook voor eenmalige events.

We hebben een heleboel voorbeelden van samenwerkingen met partners. Dit omdat het FUBU (*for us by us*) idee het beste werkt. Jongeren hebben hun eigen idee en nemen niet snel het idee over van een organisatie die ze niet kennen of aanzien als een stoffige stadsorganisatie die hen niet kan bedienen. Onze manier van communiceren (gebonden aan stadsregels) is niet altijd geschikt om jongeren te engageren. Daarom laten wij liever het initiatief (of de invulling) over aan de jongeren zelf en proberen te faciliteren en te ondersteunen. Partners zijn met andere woorden onmisbaar!

Permeke heeft veel 'credit' opgebouwd door het ondersteunen van de lokale artiesten door deze op te nemen in de collectie. Wij proberen op de hoogte te blijven van nieuwe releases en een collectie aan materiaal op te bouwen met veel aandacht voor deze (lokale, jonge) artiesten. Dit is niet altijd even gemakkelijk aangezien er veel in eigen beheer wordt uitgegeven en het aanbod moeilijk te volgen of zelfs aan te kopen is.

Wat kunnen we van Antwerpen leren?

Mijn tips voor andere bibliotheken zijn: sta open voor de samenwerking, stel je aanspreekbaar op, maak duidelijk wat de mogelijkheden zijn, maak tijd voor jongeren. Ga zelf eens op onderzoek uit in de lokale jeugdhuizen, lokale muzieklabels, muziekacademies en spoken word of open mic organisaties. Voorkennis van 'jongerencultuur' is niet noodzakelijk maar helpt. Gemeente interesse en respect voor jongerencultuur is uiteraard een *must!* Het zal dus ook van de medewerker van de bibliotheek afhangen en in hoeverre deze persoon tijd en middelen krijgt om deze doelgroep te ondersteunen.

Een valkuil bestaat erin je vast te pinnen op één partner of één label of enkel aandacht te hebben voor de commerciële namen maar de lokale talenten te negeren. Ook het gevaar van één 'vriendenkring' aan te trekken bestaat. Jongerenorganisaties starten vaak laagdrempelig, als de eerste jongeren zich aanmelden brengen zij hun kennissenkring mee. Het wordt dan moeilijk om nog ander jongeren aan te trekken omdat zij een bestaande kring moeten 'binnendringen'. Ook bij het betrekken van partners moet je oppassen dat je bepaalde organisaties niet onbewust gaat bevoordelen zodat 'concurrenten' zich niet welkom voelen of je afschrijven als partner. Tot slot: het vertrouwen winnen van jongeren is geen simpele opdracht, het is volgens mij in de eerste plaats vertrouwen geven en durven mislukken. Daarom is de faciliterende rol in mijn ervaring de beste. En zeker niet te snel opgeven!

2. Interview met Wilma van Beek en Fariesh Abdoelrahman gehouden op 25 oktober 2019

Wilma (programmeur Bibliotheek Rotterdam) en Fariesh (eigenaar Quardin) werken samen wanneer er evenementen en workshops worden georganiseerd voor jongeren in Bibliotheek IJsselmonde in Rotterdam. Wilma is betrokken als programmeur, Fariesh verzorgt allerlei evenementen vanuit HipHop in je Bieb. Tijdens het interview geven ze inzicht in hun ervaringen in het werken met en voor jongeren. Ook denken ze met ons mee over tips voor bibliotheken die meer met (kwetsbare) jongeren willen werken.

- Vanaf 2018 zijn jongeren binnen vestiging IJsselmonde verkozen tot een nieuwe focusgroep. Rotterdamse jongeren weten tot dan toe de Centrale Bibliotheek Rotterdam goed te vinden. Tegelijkertijd kiest de Bibliotheek IJsselmonde ervoor om de plek in de wijk te zijn waar jongeren terecht kunnen.
- Vanaf dat moment doet Bibliotheek IJsselmonde mee met evenementen vanuit het programma HipHop in je Bieb, in de vorm van een reeks schrijfclubs in de bibliotheek. In verschillende bijeenkomsten gaan deelnemers aan de slag, tijdens een eindpresentatie laten zij zien en horen wat ze hebben geleerd en geschreven. De groep deelnemers bestaat overwegend uit jongeren tussen de 20 en 30 jaar oud. Hoe bereikt de bibliotheek hen? Via via werkt het allerbeste, daar heeft Fariesh een grote rol in. Zijn netwerk, onder andere bestaande uit andere artiesten, *performers* en jongeren zelf, wordt aangesproken. Vaak via sociale media zoals Instagram, het medium dat gemakkelijk toegang geeft tot de straat.
- Dat er kwetsbare (of kansarme) jongeren bereikt worden met evenementen vanuit HipHop in je Bieb benadrukken ze beide. Of het ook (potentiële) voortijdige schoolverlaters betreft, blijft de vraag. Voorbeelden van jongeren die een onrustige jeugd hebben (gehad) zijn aanwezig. Wat er middels HipHop in je Bieb in elk geval gebeurt, is jongeren: een toekomstperspectief bieden, hun eigen talent laten ontpoppen en kennis laten maken met de eerste stappen in ondernemerschap.
- Over de vraag waarom dit in de bibliotheek plaatsvindt, wordt niet lang getwijfeld. De bibliotheek is de plek waar het veilig is en waar een verplichte rust heerst. Dat is precies waar jongeren behoefte aan hebben, zonder dat ze zich daar zelf altijd bewust van zijn. Daar in de bibliotheek is gewoon even niks anders aanwezig dan hetgeen waar de deelnemers mee aan de slag gaan, dat geeft focus.
- Met deze programmering wordt ingespeeld op de behoefte van jongeren, dat merken Wilma en Fariesh aan veel dingen. Zodra zij bij jongeren de intrinsieke motivatie weten te raken, gaat er een nieuwe wereld open. Via de bibliotheek en allerlei vormen van *performen* waarmee wordt geoefend, worden jongeren eigenaar van hun eigen kunst. En dat brengt mooie dingen naar voren! Er zijn al zeker 6 voorbeelden van jongeren die een KvK-inschrijving op hun naam hebben staan. Zij zijn verder gegaan in de wereld van coaching, muziek, workshops/training en videoproductie.
- Graag inspireren ze andere bibliotheken om hier ook mee aan de slag te gaan. En daar horen dan een paar tips bij: zoek lokale partners, er zijn vaak al genoeg lokale initiatieven die werken vanuit talentontwikkeling of loopbaanontwikkeling. Kijk in jouw regio naar jonge ondernemers die een voorbeeldfunctie hebben. En vergeet niet, het programmeren voor en met deze doelgroep gaat goed, maar nooit zonder hobbels. De hobbel rond werving van deelnemers kun je ondervangen door het netwerk van jongeren zelf in te zetten. Bij de eindpresentatie van de schrijfworkshop bijvoorbeeld worden deelnemers aangemoedigd om vrienden, familie en buurtgenoten mee te nemen, dan heb je zo een zaal vol met potentiële nieuwe deelnemers.
- Wat staat er in IJsselmonde voor het nieuwe jaar op de planning? Er zijn mooie plannen aan het ontstaan vanuit een mogelijke samenwerking met Clan de Banlieue in Rotterdam. Samen met hen willen we een ondernemerstak organiseren. De oprichters van Clan de Banlieue delen dan hun eigen ervaring rondom het op (relatief) jonge leeftijd starten als ondernemer. Ook zoeken ze de samenwerking met lokale businessclubs die meer kunnen inzoomen op loopbaanoriëntatie samen met jongeren. Tot slot komt er een nieuwe serie schrijfworkshops waarbij wordt toegewerkt naar een afsluitende avond met als thema 75 jaar vrijheid waarbij een divers publiek wordt uitgenodigd, van ouderen tot nieuwkomers in de wijk.

3. Interview met Faouzi Achbar gehouden op 4 november 2019

Faouzi Achbar is teamleider havo 5 op het vavo bij het Rijnmond College. De meeste leerlingen op het vavo zijn tussen de 18 en 23 jaar oud en hebben nog geen startkwalificatie. Daarvoor heeft hij gewerkt op een school in Rotterdam West waar redelijk wat voortijdig schoolverlaters waren.

Wat doen jullie precies op het gebied van VSV?

Ik werkte voorheen op een zwarte school in Rotterdam West en daar zag je veel voortijdig schoolverlaters. De uitdaging daar was ervoor te zorgen dat deze jongeren succesvol hun schoolloopbaan doorlopen. Waar we heel snel achter kwamen was dat deze groep te maken heeft met multiproblematiek. Er is niet 1 achterliggende reden voor (dreigende) schooluitval maar er is vaak sprake van een combinatie van factoren (armoede, ouders weinig thuis, zorg voor een ziek familielid, schuldenproblematiek in het gezin, huiselijk geweld, psychische problemen). Een willekeurig voorbeeld is een alleenstaande moeder met een groot gezin en weinig geld. Wij hadden daarbij dus te maken met een heel palet aan uitdagingen. Misschien ook inherent aan de grootstedelijke vraagstukken waar je tegenaan loopt als onderwijsinstelling.

Vanuit dat idee hebben we interventies ingezet op verschillende niveaus (bij zijn huidige werkgever):

- Aanscherping mentoraat: versterken relatie tussen mentor (een docent) en leerling
- Uitbreiding zorgschil: in pandige zorgspecials (soms ingehuurd) zoals een schoolpsycholoog, schoolmaatschappelijk werker, pedagoog, leerplichtambtenaar → dus de nodige expertise in huis om te reageren op de gevallen die er liggen.

Is er hierbij ook sprake van een maat aanpak?

Elke week worden de aanwezigheidspercentages van alle leerlingen gedeeld, doorgenomen en op maandagochtend besproken in een multidisciplinair team (verzuimafdeling, leerlingbegeleiding en teamleiders waaronder ik zelf). Als leerlingen te lang op deze lijst staan, wordt het intern doorgezet naar de zorgschil om te kijken of het gaat om bijv. ziekteverzuim of een ander probleem. Afhankelijk van de casus wordt dan een schoolmaatschappelijk werker of een schoolpsycholoog of een leerplichtambtenaar of een andere specialist erbij gehaald om te zorgen dat de leerling niet gaat uitvallen.

Interessant aan de vavo: vaak stromen leerlingen meteen in het examenjaar in. Dus leerlingen zijn er relatief kort wat je mogelijkheden beperkt. In de eerste weken ligt de aanpak bij de mentor, die spreekt met de leerlingen om in kaart te brengen wat de thuissituatie is en waar ze tegenaan lopen.

Dit jaar hebben we 9 vsv'ers, dit is minder geworden de laatste tijd. Vorig jaar rond dezelfde tijd waren er aanzienlijk meer drop-outs. Verschil is direct te linken aan de ondernomen acties.

Zie jij een rol voor talentontwikkeling bij het begeleiden, helpen van potentiële vsv'ers?

Talentontwikkeling is een enorm breed begrip en tijd en budget voor talentontwikkeling is beperkt. Wij zetten het vooral in op onderwijsinhoudelijk gebied en het uitbreiden van vaardigheden. Bijvoorbeeld iemand is erg goed in wiskunde dan focus je daarop, stimuleer je die persoon om er verder in te gaan met behulp van incentives en zorg je dat die persoon doorstroomt naar een opleiding waar die hiermee verder kan. Dit past binnen de primaire doelstelling van een school, het geven van onderwijs,

We proberen echter ook andere formules zoals bijv. het helpen van de groep met een gebrek aan sociaal cultureel kapitaal door bijv. het bezoeken van het theater, kennis te laten maken met muziekinstrumenten etc. om zo hun talenten te ontdekken. Dit gebeurt echter beperkt, het valt buiten de primaire opdracht van het onderwijs, en er blijft altijd een groep die je niet binnenboord kunt houden, omdat die te complex is. Je hoopt dat zij weer op een later moment hun weg terug gaan vinden naar school en weer aanhaken. Dit is ingewikkeld en soms schrijnend.

Hoe kijk jij ertegen aan als bibliotheken een rol gaan spelen op talentontwikkeling gericht op vsv'ers?

Aan de multiproblematiek waar veel (potentiële) vsv'ers mee kampen kan een bibliotheek volgens mij niet zo veel doen.

In Rotterdam zie je dat de studieplekken in de bibliotheek massaal gebruikt worden door jongeren maar dan gaat het vaak om degenen die hun weg weten te vinden en niet in een kwetsbare positie zitten. Bibliotheken kunnen zich daarom meer richten op de groep die het moeilijker heeft, kwetsbare jongeren.

Deze jongeren hebben behoefte aan een ruimte waar ze terecht kunnen en ondersteuning krijgen bijvoorbeeld via huiswerkbegeleiding. Bibliotheken kunnen hier een rol spelen. Ze kunnen kwetsbare jongeren helpen met het verwerven van metacognitieve vaardigheden waar veel van deze jongeren niet heel sterk in zijn, zoals het 'leren leren' en studievaardigheden. Dit als aanvulling op wat onderwijsinstellingen doen. Dit zijn behoeften die bij een onderwijsinstelling gesignaleerd worden en waar zij vaak niet toe in staat zijn om er echt iets mee te doen vanwege tijd en budget. Ik zou het eerder in die richting zoeken dan in talentontwikkeling. Die link met bibliotheken kan ik zelf nog niet echt maken.

Hoe is de samenwerking met het RMC's?

Leerlingen jonger dan 18 jaar worden hier nog opgepakt door de leerplichtambtenaar en 18+ door het RMC. 16-18 jaar is een lastige groep. Bevoegdheden zijn beperkt van de leerplichtambtenaar. Ze kunnen een belletje plegen maar dan houdt het vaak al op.

Wat zijn volgens jou knelpunten op het gebied van vsv?

- Als je het hebt over vsv dan ben je ze als onderwijsinstelling al kwijt. Als onderwijsinstelling kun je alleen iets aan de voorkant doen in de voorfase van vsv, dus potentiële vsv'ers. Als het te complex wordt, verwijzen we door naar externe partijen, zoals 'veilig thuis' of het wijkteam.
- De bevoegdheden maar ook tijd en budget zijn beperkt wanneer iemand niet meer leerplichtig is.
- Ook verschilt de vsv-aanpak per gemeente. Dat maakt het soms ingewikkeld aangezien wij leerlingen uit verschillende gemeenten hebben.

Wat zijn aanbevelingen om vsv aan te pakken?

- Begin in de voorfase voordat ze echt vsv'er zijn.
- Hou rekening als bibliotheek met het feit dat gemeenten verschillen in hun aanpak van vsv.
- Belangrijk in de aanpak is waardering en erkenning van de kwetsbare jongere. Zie ook het boek : 'Switchen en klimmen' van Iliass el Hadioui.

Wie kunnen nog meer partners zijn van bibliotheken behalve onderwijsinstellingen en gemeenten?

Samenwerking met het bedrijfsleven, wanneer een startkwalificatie niet haalbaar is, zodat ze in ieder geval op de arbeidsmarkt terecht kunnen. Inspelen op grote organisaties waar een personeelstekort is. Waar komt het bedrijfsleven en onderwijs samen? Misschien kunnen bibliotheken een linking-pin rol nemen tussen jongeren, school en bedrijfsleven. Met een (potentiële) vsv'er wil je namelijk naar school of werk want je wilt voorkomen dat ze buiten beeld raken!

4. Interview met Sander Slegtenhorst gehouden op 4 november 2019

Sander (programmamaker Centrale Bibliotheek Rotterdam) programmeert talloze masterclasses, avonden over ondernemerschap en game-sessies, alles specifiek voor jongeren. Die programmering komt niet alleen uit handen van Sander: vanuit een *community* benadering worden plannen uitgewerkt tot activiteiten. Jongeren zijn daarbij ook zelf aan zet. Dat de bibliotheek hen het podium biedt én het podium door jongeren gepakt wordt, blijkt uit vele voorbeelden. Sander neemt ons mee in de wereld van de Centrale Bibliotheek Rotterdam voor jongeren.

Jongeren in de Bibliotheek Rotterdam

De bibliotheek heeft voortijdig schoolverlaters niet als directe doelgroep, wel worden kwetsbare jongeren met de huidige programmering bereikt. Onder andere jongeren die vastlopen op school, gestopt zijn met een opleiding of niet weten waar ze zich in willen ontwikkelen, doen mee met de huidige programmering van de bibliotheek. Via de bibliotheek ontdekken jongeren dromen, krijgen ze tools aangereikt om dromen waar te maken, maken ze kennis met wat ondernemerschap inhoudt en ontmoeten ze jonge ondernemers als inspiratiebron.

Programmering

Tijdens evenementen bleek al snel dat de dynamiek in een groep enorm stimulerend werkt, voor deelnemers zelf en ook voor de bibliotheek. Vanaf toen is er besloten om meer te programmeren vanuit een reeks bijeenkomsten, in plaats van op zichzelf staande evenementen. Een groep deelnemers is dan voor langere tijd bij elkaar, ontdekken niet alleen ieders persoonlijk talent, maar ook die van elkaar en pakken de ruimte om samen te creëren. Zoals de eerste groep deelnemers van de masterclass van Droom naar Doel = Doen (gerelateerd aan het programma HipHop in je Bieb). Zij kwamen zelf met het idee van de *pitch night*: een afsluitend evenement van de masterclasses waarbij jongeren lieten zien wat ze geleerd hebben op het gebied van ondernemen, netwerken en zelfontplooiing. Tijdens de *pitch night* kwam dat alles samen in een pitch over hun eigen droom-idee. De pitches werden beoordeeld door een vakjury en voor de winnende pitch was een geldbedrag beschikbaar, als vliegwiel om de droom van de winnaar tot een echte kans te maken. En daarmee raakt de cirkel rond: de winnaar van deze *pitch night* exposeert met eigen fotografiewerk in de bibliotheek. Jongeren die deelnemen aan evenementen groeien, door de bibliotheek als platform in te zetten, uit tot een voorbeeldrol voor andere jongeren.

De rol van de bibliotheek

De bibliotheek functioneert voor deze doelgroep op meerdere manieren als inspiratiebron. Bijvoorbeeld een avond met Jandino Asporaat over zijn nieuwe boek en een openhartig gesprek over zijn loopbaan: je kunt ver komen, ook als je start zonder plan of opleiding.

Tijdens een avond START ontdekken jongeren die momenteel geen werk of studie hebben hoe je vanuit je eigen talent een bedrijfje op kunt zetten. Sprekers geven jongeren een kennismaking met ondernemerschap.

De meerwaarde van de bibliotheek wordt in Rotterdam vooral gezien in het feit dat jongeren weinig associaties willen maken met school, in de bibliotheek mag je gewoon zijn, anoniem als je wilt. Tegelijkertijd kun je er van alles leren en een podium pakken, waar niks van je wordt verwacht, maar heel veel mogelijk is! En dat is echt wel anders dan een klaslokaal. Ook heeft de bibliotheek andere organisaties in huis, met loketten of spreekuren, zoals het Leerwerkloket. De setting is laagdrempelig, je kunt er gewoon even langslopen. Mogelijk komt het Jongerenloket ook bij ons in huis.

Tips voor andere bibliotheken

Wanneer andere bibliotheken meer met jongeren wil samenwerken, heeft Sander de volgende tips: luister naar jongeren, juist ook de jongeren die al in de bibliotheek zijn om te studeren bijvoorbeeld. Werk samen met partners die deze doelgroep al bereiken, daarmee besteed je een stukje werving ook uit. En geef jongeren het vertrouwen dat er binnen de bibliotheek echt dingen mogelijk zijn, nodig hen uit om mee te denken in nieuwe plannen en start een community-werkwijze.

5. Interview met Arno den Otter gehouden op 5 november 2019

Arno den Otter is senior begeleider mbo bij STC Group Rotterdam en tevens verantwoordelijk voor het vsv-beleid binnen de mbo-opleidingen van STC Group. Vanuit zijn ervaring met mbo-studenten en lokale samenwerkingspartners deelt hij interventies aangaande schoolverlaters of jongeren die dreigen uit te vallen.

Vsv en STC Group

STC Group is een mbo-instelling met ongeveer 5000 leerlingen. Landelijk vindt vsv grotendeels plaats binnen het mbo. STC Group bevindt zich in Rotterdam en wat je ziet bij vsv'ers is dat er vaak meerdere factoren zijn die maken dat iemand uitvalt op school. Binnen grootstedelijke context is de cumulatie en zwaarte van die factoren groter, waardoor er meer uitval is.

STC Group is een jongensschool en jongens vallen in deze regio ook twee keer zo vaak uit dan meiden. Wij leiden op voor alles wat met transport en logistiek te maken heeft, zoals de scheepvaart of procesindustrie. Slechts 6 à 7% van onze studenten is vrouw.

Vsv-beleid

Als onderwijsinstelling ontvang je vanuit het ministerie OCW een geldbedrag, gebaseerd op het aantal leerlingen en specifiek geormerkt voor de inzet om vsv te voorkomen. Ook ontvangt STC Group een projectsubsidie via de RMC-regio Rijnmond. Voor deze geldstromen bij elkaar is Arno verantwoordelijk.

Binnen STC Group zijn er 6 thema's waarop in wordt gezet met als doel zoveel mogelijk leerlingen binnen boord te houden:

1. Studiekeuzetrajecten/trajectbegeleiding

2. Versterken mentoraat

Bij alle eerstejaarsklassen hebben we een paar keer per jaar met de mentoren een check op aanwezigheid, gedrag en cijfers van leerlingen. Zo verzamelen we van alle eerstejaars een breed beeld. De mentoren worden gelijktijdig gecoacht in thema's als 'wat kun je doen wanneer iemand niet aanwezig is'.

3. Uitgebreide intakes

Deze intake vindt plaats na inschrijving voor een mbo 1 of 2 opleiding en bij opleidingen waarvan we weten dat uitval veel voorkomt. De intake bestaat voor deze groep uit een assessment (om onder andere het taal- en rekenniveau in kaart te brengen) en een gesprek met een toekomstig mentor. Wanneer een student start met de opleiding, wordt er extra ingezet op aanwezigheidsbeleid.

4. Intensivering begeleiding

5. Time-out voorziening

We hebben hier ook een opvanglokaal, daar kunnen leerlingen terecht wanneer ze behoefte hebben om niet in de les te zitten. Dit lokaal voorkomt dat ze school uitlopen. In dat lokaal zijn dan ook twee pedagogisch medewerkers aanwezig.

6. Klas als Werkplaats

Dit is een methodiek vanuit het Nederlands Jeugdinstituut waarbij een klas een vaste ondersteuner voor een paar uur per week heeft. Bij die persoon kunnen studenten terecht met vragen die het onderwijs overstijgen. Zie voor meer informatie [de website van het Nederlands Jeugdinstituut](#).

Jongeren in een kwetsbare positie

Met deze interventies richten we ons met name op doelgroepen die kwetsbaar zijn. Dan gaat het om jongeren die vanuit het praktijkonderwijs, speciaal onderwijs of zonder onderwijsachtergrond bij STC Group binnenkomen. Binnen onze lokale situatie in Rotterdam Zuid zien we dat kwetsbare jongeren veelal te maken hebben met sociaaleconomische problematiek. Vanuit thuis is er weinig ondersteuning, weinig financiële middelen en zijn ze

woonachtig in buurten die een stuk minder veilig zijn. Al die risicofactoren bij elkaar maakt een kwetsbare positie nog veel kwetsbaarder.

De meest kwetsbare groepen zitten op mbo-niveau 1 en 2, daar leggen we het accent in de dingen die we ondernemen om vsv te voorkomen. Vanaf het moment van inschrijving wordt ingeschat of een nieuwe student mogelijk tot een kwetsbare groep behoort. Vanaf dan worden er verschillende acties ondernomen, zie de eerder genoemde 6 thema's.

Samenwerking met het RMC

Wanneer een leerling een x aantal uur zonder reden afwezig is en het verloop van de opleiding in een risicosituatie komt, doet STC Group een interventiemelding bij het RMC. Vanaf dan heeft het RMC de leerling in het vizier. Vanaf het moment dat de uitval toeneemt, kan het zijn dat STC Group een leerling uitschrijft en een exit-melding maakt bij het RMC. Vanaf dan is het stokje overgedragen aan hen. Daarna hoort een onderwijsinstelling er eigenlijk weinig meer over terug, iets wat door de AVG-wetgeving ook haast onmogelijk is.

Actuele ontwikkelingen

Binnen ons regionale vsv-beleid wordt er veel ondernomen en hebben onderwijsinstellingen onderling een goede samenwerking. Waar wel zorgen over bestaan, is dat je bij de meest kwetsbare doelgroepen de beste docenten nodig hebt. Je kunt allerlei dingen optuigen om vsv tegen te gaan, maar je primaire proces is lessen bieden en kwalitatief goede en leuke opleidingen creëren. Daar heb je goede onderwijzers voor nodig en dat wordt steeds moeilijker. Door het lerarentekort hebben veel docenten een keuze en je ziet dat er dan vaak voor een makkelijkere groep jongeren wordt gekozen. Je bent in de huidige situatie vooral blij dat er überhaupt iemand voor de klas staat.

Mogelijke rol voor bibliotheken

De aanwezigheid van een bij het mbo passende mediatheek is een afnemend verschijnsel. Daar zie ik een mooie kans voor bibliotheken. Neem Deltion in Zwolle als voorbeeld, daar zit de openbare bibliotheek in de school. Daar was altijd wel een mediatheek aanwezig, maar met de komst van de bibliotheek is het boekenaanbod voor studenten enorm uitgebreid. Niet alleen vakinhoudelijk, er kan allerlei leesmaterialen geleend worden. Specifiek voor kwetsbare jongeren die niet de mogelijkheid hebben om schoolboeken en leesmaterialen aan te schaffen, is dit een fijne voorziening.

Tot slot: de bibliotheek is voor jongeren (en ook specifiek kwetsbare jongeren) een hele fijne plek om altijd terecht te kunnen, om in de buurt te hebben, om er te studeren, van internet en computer gebruik te maken en gewoon te zijn.

6. Interview met Marjet van Houten gehouden op 5 november 2019

Marjet van Houten werkt bij Movisie als senior onderzoeker en adviseur op het gebied van participeren. Vanuit haar functie is ze betrokken bij de pilot 'jongeren buiten beeld' die begin dit jaar gestart is. Marjet neemt ons mee in haar ervaringen met jongeren die buiten beeld zijn geraakt.

Aanleiding pilot jongeren buiten beeld

Movisie is 2,5 jaar geleden gestart met het onderzoeken van welke initiatieven er zijn voor thuiszitters om wel mee te doen. Landelijk zijn er veel initiatieven die een plek bieden aan thuiszitters. Hier is een publicatie over geschreven: ontwikkelrecht als brug tussen zorg en onderwijs. Daarin hebben we op een andere manier gekeken naar thuiszitters, niet vanuit het individu, maar vanuit een ander niveau: wat zijn de plekken waar ze wel terecht kunnen? Wat hebben jongeren echt nodig om weer buitenshuis te komen en weer mee te gaan doen? Daar hebben we het inzicht opgedaan dat wanneer je eenmaal buiten de deur van het systeem staat, het ontzettend moeilijk is om terug te keren. Qua leeftijd lopen deze jongeren uit de pas met waar ze qua leren zijn. Ook is er vaak sprake van schooltrauma's. Onze ervaring is dat participatie een oplossing kan bieden. Bij sommige doelgroepen staat zorg meteen vooraan, maar de ervaring leert dat meedoen een hoop problemen kan voorkomen, omdat het structuur aanbrengt in de dag en zingeving met zich meebrengt.

Ondanks alle systemen die er zijn, is er een substantieel aantal jongeren die buiten beeld van de overheid zijn geraakt. Dat betekent dat jongeren niet naar school gaan of een opleiding volgen, geen startkwalificatie hebben, geen werk hebben en geen uitkering ontvangen. Dan ben je volledig buiten beeld van de systemen. Op die groep focust het ministerie van SZW, hoe zouden we hen toch kunnen bereiken? Het gaat dan om een heel diverse groep. En steeds vaker blijkt dat een deel van de problemen veroorzaakt wordt door het systeem, door hoge eisen die gesteld worden in het onderwijs, de leerplicht en de zorg.

Werkwijze binnen de pilot

In de pilot 'jongeren buiten beeld' werken we in transitiearena's. Er zijn dit jaar drie transitiearena's gestart, in Zwolle, Zwijndrecht en Almere. In de transitiearena's proberen we het thema jongeren die uitgevallen zijn vanuit een andere hoek aan te vliegen: integraal ingaan op de hulpvraag van jongeren in plaats van meteen focussen op hoe ze zouden moeten zijn. In de transitiearena's doen informele organisaties mee, zij gaan met elkaar in gesprek. Het gaat om informele organisaties die wel in contact zijn met deze groep jongeren, zoals daklozenorganisaties of stichtingen voor (ex)gedetineerden. Met elkaar bespreken ze: Wie zijn deze jongeren nou eigenlijk? Hoe kan je jongeren nu echt ondersteunen in plaats van eisen stellen? Waar hebben zij echt behoefte aan?

Inzichten vanuit de pilot

Inzichten die tot nu toe uit de transitiearena's naar voren komen, zijn:

- Veel jongeren zijn angstig/bang voor veel instanties. Ook blijkt dat ze zich bij veel organisaties niet op hun gemak voelen, omdat het eenmaal geen aantrekkelijk ingerichte plek voor hen als doelgroep is.
- Neem als startpunt dat jongeren geaccepteerd worden zoals ze zijn. Zet niet meteen in op een stap naar opleiding of werk.
- De jongeren zelf hebben ook absoluut wensen en behoeften en dromen, maar daar komen ze in het huidige systeem niet aan toe. Er zijn altijd anderen die vertellen hoe ze moeten zijn en wat ze moeten worden.

En wat zou de bibliotheek kunnen doen?

Vanuit de preventieve kant zijn er mogelijkheden; als een jongere daadwerkelijk buiten beeld is geraakt, gaat het om complexe situaties. Zoom in op de fase vóórdat een jongere buiten beeld raakt.

De bibliotheek is vooral gewoon een plek. Jongeren hebben behoefte aan gewoon een plek. Een plek om te zijn

en waar ze zelf ook dingen kunnen gaan doen. En dan hoeft het niet meteen te gaan om programmering en meteen meedoen. Het gaat om vrij de keuze te hebben.

Er zijn aardig wat informele organisaties die zich bezighouden met dit thema, leg daar eens contact mee. Oriënteer je op lokaal niveau op wat informele organisaties al ondernemen met jongeren die vastlopen. De bibliotheek heeft al zo veel in huis en bekleedt ook een voorlichtingsfunctie. Heel vaak zitten ouders met allerlei vragen, zij komen op een gegeven moment in een dilemma 'ga ik achter m'n kind staan of gaat dat niet meer'? In die fase hebben ouders ook behoefte aan informatie. En de bibliotheek kan heel goed die onafhankelijke informatiebron zijn.

Meer informatie

Om de diversiteit van jongeren in beeld te brengen, maakt Movisie [16 persona's](#) van jongeren. Daarin wordt niet alleen gefocust op de problemen, maar de hele context om een jongere heen. Met als doel om de aansluiting tussen onderwijs en werk te verbeteren, jongeren buiten beeld bereiken en jongeren uit de jeugdhulp beter voor te bereiden op hun toekomst.

Wil je de pilot 'jongeren buiten beeld' volgen? Houd dan de website van Movisie in de gaten.

7. Interview met Carla Kathmann gehouden op 8 november 2019

Carla Kathmann vertelt ons over het trajectbureau van Albeda. Dit is de plek waar alle studenten en potentiële studenten terecht kunnen met vragen over opleiding, studie- en beroepskeuze. Wanneer studenten vastlopen, bestaan er begeleidingstrajecten. Ook jongeren in een kwetsbare positie maken hier gebruik van.

Het trajectbureau van Albeda

Albeda heeft meer dan 20.000 studenten, voor hen allemaal is er één trajectbureau. Het trajectbureau is betrokken bij de instroom van nieuwe studenten, het geven van voorlichting en er is een studie informatie punt. Bij het studie informatiepunt kunnen jongeren terecht met vragen als 'ik wil een opleiding volgen, maar wat past bij mij?' Hier kunnen jongeren terecht wanneer ze nog geen student zijn, maar zich voorafgaand oriënteren op een opleiding.

Verder is het trajectbureau er voor studenten van Albeda die tijdens de opleiding vastlopen. De medewerkers van het trajectbureau werken op de locaties van Albeda, dicht bij de studenten en de onderwijsteams. Er werken bij ons trajectbegeleiders wanneer een jongere empowerment nodig heeft of een heroverweging maakt van de opleidingsmogelijkheden en schoolmaatschappelijk werkers wanneer er persoonlijke problemen zijn. Soms maken zij een actieve beweging naar studenten toe wanneer er signalen van mogelijke uitval merkbaar zijn, zoals regelmatig verzuim. Vanuit het trajectbureau zijn er vervolgens meerdere begeleidingstrajecten mogelijk, één-op-één of in groepsverband. Zoals een workshop rondom het thema faalangst.

Jongeren in een kwetsbare positie

Al langere tijd is bekend dat jongeren in een kwetsbare positie voorkomen onder alle niveaus op het mbo, maar dat het hoogste percentage aanwezig is bij mbo-niveau 1 en 2. Opvallend is wel dat er een verschuiving plaatsvindt en dat er tegenwoordig ook meer voortijdig schoolverlaten voorkomt onder mbo'ers op niveau 3 en 4. Waarschijnlijk is dit te koppelen aan de toename in het aantal jongeren dat te maken krijgt met psychische problematiek, schuldenproblematiek of het ontbreken van huisvesting. In zo'n situatie is het rendement van je opleiding niet heel hoog. En vaak is er sprake van een stapeling van problemen. Als school kunnen wij dit signaleren en met ons uitgebreide ondersteuningsstructuur proberen we wel zo veel mogelijk samen met andere organisaties studenten te ondersteunen. Wat helpt is dat we dicht bij de leerlingen staan.

Vsv-beleid

Bij regelmatig verzuim melden wij dit of bij de leerplicht of bij het RMC, met beide instanties bestaan er andere afspraken, omdat het om 18- of 18+ gaat. Vanuit dat perspectief zijn wij partners voor elkaar. We hebben allemaal een opdracht en het gaat om dezelfde jongeren, dus we kunnen elkaar versterken. Voor het moment dat we een melding doen, hebben we vanuit het trajectbureau al allerlei interventies ondernomen, dat verwacht een RMC ook van een onderwijsinstelling. Het trajectbureau werkt samen met externe partners, zoals leerplicht, RMC, GGZ-psycholoog en het Centrum voor jeugd en gezin.

Waar zijn aanknopingspunten voor bibliotheken?

Vanuit de bibliotheek kan er gemakkelijk een doorverwijzing plaatsvinden naar het studie informatie punt. Wanneer er jongeren zijn die zich afvragen, 'ik zoek een opleiding en weet niet waar ik terecht kan'. Daarnaast signaleer ik de ontwikkeling van taalvaardigheden wel als een probleem. Bij alle jongeren, ook jongeren in kwetsbare positie. Daarin zie ik een mogelijkheid binnen bibliotheken om alle bestaande faciliteiten en programma's rondom taalbevordering uit te breiden naar programma's voor jongeren. Zo is er een toename van ISK-leerlingen (internationale schakelklassen), zij zijn over het algemeen heel leergierig. Maar om verder te komen in opleiding en educatie is taal een sleutel. De bibliotheek zou in samenwerking met ISK en mbo-scholen laagdrempelige taalactiviteiten specifiek voor jongeren kunnen organiseren. Steek dan vooral ook in op ontmoeting, het gaat er vooral om dat iemand in een omgeving is waar Nederlands wordt gesproken. Het grote voordeel van de bibliotheek is dat zoiets door kan gaan tijdens schoolvakanties.

8. Interview met Melissa Prins gehouden op 19 november 2019

Melissa Prins is als productontwikkelaar jongeren bij de Bibliotheek AanZet de draaiende motor achter de dienstverlening voor deze doelgroep. Dat die dienstverlening veelzijdig is, blijkt uit alle evenementen en samenwerkingen die de bibliotheek aanjaagt, organiseert of faciliteert. Veel lokale organisaties die ook met jongeren werken, weten de bibliotheek te vinden, en andersom. Melissa neemt ons hierin mee en deelt *good practices* en tips voor bibliotheken die ook (meer) met jongeren willen samenwerken.

HipHop in je Bieb en Bibliotheek AanZet

Bibliotheek AanZet was er wat betreft Hiphop in je Bieb vroeg bij. Fariesh Abdoelrahman van Quardin was voor hen al een bekende lokale ondernemer. Toen hij aan de programmering van Hiphop in je Bieb werd gekoppeld, begonnen de masterclasses 'van Droom naar Doel = Doen' in Bibliotheek Dordrecht. Elke dinsdagavond is er een groep jongeren volop bezig met muziek, performen, het uitwerken van dromen en zichzelf als ondernemer te ontdekken. En daar komen mooie dingen uit naar voren: jongeren starten een eigen muzieklabe, helpen in de programmering van de bibliotheek en zijn op andere momenten in de week in de bibliotheek te vinden om bijvoorbeeld te studeren. De groep die hieraan deelneemt is divers, van jongeren die soms vastlopen op school tot enorm gedreven scholieren.

Dit succes wordt doorgezet, al verandert vanaf 2020 de insteek. In samenwerking met partners zoals de Popcentrale, Jongerenwerk en R-newt worden er meer verschillende evenementen georganiseerd in het kader van talentontwikkeling. Zodat jongeren na de masterclass op verschillende manieren verder kunnen gaan met wat ze zelf in gang hebben gezet. In deze nieuwe vorm van samenwerking blijft de toegevoegde waarde van de bibliotheek behouden: expertise in het toepassen van taal, met tekst en woorden kunnen spelen en het stimuleren van kritisch denken en reflecteren.

Hoe ziet de programmering voor jongeren er verder uit?

Naast de masterclass kunnen jongeren in Dordrecht bij de Bibliotheek AanZet terecht voor:

- *Meiden op maandag*: meiden komen op maandagavond samen met jongerenwerkers naar de bibliotheek om gezamenlijk aan een magazine te werken en deze uit te geven. Als het af is, wordt het magazine gepubliceerd en verspreiden de meiden deze in hun eigen omgeving. De doelgroep bestaat uit meiden met een laag opleidingsniveau, ze worstelen met school en hebben te maken met een moeilijke thuissituatie.
- Samenwerkingspartner R-newt activeert jongeren om iets voor een ander te betekenen. Bibliotheek AanZet biedt binnen dit project van R-newt jongeren een plek om dat binnen de muren van de bibliotheek te doen, bijvoorbeeld bij de digitale cursus Klik&Tik.
- De jongerenvloer is de plek binnen de bibliotheek waar structureel de collectie en programmering voor jongeren te vinden is, naast boekenkasten en studieplekken is er ook een podium waar tijdens activiteiten goed gebruik van wordt gemaakt. Ook is er het ontwikkelplein, daar hebben partners van de bibliotheek een vaste plek op verschillende momenten in de week. Jongeren kunnen daar terecht voor informatie en advies. Binnenkort gaat organisatie *Dordtsche helden* gebruik maken van de ruimte die het ontwikkelplein biedt, zij koppelen jonge vrijwilligers aan vrijwilligerswerk. Ook schooluitvallers ondersteunen ze in het vinden van een vrijwilligersplek.
- *De zomerondernemer*: op initiatief van de gemeente wordt er in de zomermaanden een groep jongeren met een *startup* idee geselecteerd. Deelnemers, van minstens 17 jaar oud, ontvangen een geldbedrag om het idee verder uit te werken. Vanaf dan zijn zij in de bibliotheek of bij een van de andere samenwerkingspartners te vinden. De bibliotheek geeft de zomerondernemers de ruimte om (samen) te werken en koppelt de collectie aan de activiteiten waar jongeren mee bezig zijn, zoals boeken over ondernemerschap. Na afronding weten de deelnemers de bibliotheek blijvend te vinden, om er te studeren of nieuwe ideeën met bibliotheekmedewerkers te delen.

- *Meet the professional*: elk kwartaal organiseert de jongerenraad in de bibliotheek een debat waarmee een bepaalde werksector wordt uitgelicht. Het debat geeft jongeren de kans om met de sector kennis te maken en meteen inhoudelijk de diepte in te duiken.

Inzichten en ervaringen in het programmeren voor jongeren

In het organiseren en faciliteren van deze dienstverlening voor jongeren heeft de Bibliotheek AanZet de volgende inzichten en ervaringen opgedaan:

- Programma's organiseren kun je altijd, maar doe het echt vanuit een samenwerking met partners en probeer die samenwerking ook te verduurzamen voor een langere termijn.
- Jongeren zijn niet gewoon een leuke doelgroep om in huis te hebben, maar noodzakelijk. Voor hen kun je veel betekenen in het zijn van de plek waar de eerste stappen naar een nieuw plan of perspectief ontstaat.
- Maak gebruik van de bestaande netwerken. Neem bijvoorbeeld Jongerenwerk, zij ontmoeten en ondersteunen jongeren dagelijks, ook jongeren in een kwetsbare positie.
- De rol van de bibliotheek binnen samenwerkingen wisselt. Soms zijn we een actieve programmeur, andere keren bekleden we voornamelijk de voorlichting/informatiefunctie of faciliteren we in ruimte.

De plannen voor 2020

De Bibliotheek Aanzet heeft de nieuwe plannen voor jongeren al goed in het vizier, zo breiden ze deze dienstverlening graag uit naar andere vestigingen naast de Bibliotheek Dordrecht. Ook staat er een nieuw project op de planning dat voortkomt uit de samenwerking met het ISK, de taalbuddy's. Leerlingen van het ISK, die veel baat hebben bij taalondersteuning en bij zo veel mogelijk momenten om de Nederlandse taal toe te passen, worden gekoppeld aan een leeftijdgenoot. Dat zijn leerlingen van scholen die dit project aanbieden binnen de maatschappelijke diensturen. Als taalbuddy's oefenen ze met de Nederlandse taal, vergelijkbaar met de bestaande taalcoach trajecten in het land. De rol van de bibliotheek ligt bij het toevoegen van een inhoudelijk taalcomponent aan het project.

Wat geef je andere bibliotheken mee?

Voor bibliotheken die meer met jongeren samen willen werken, zijn er de volgende tips:

- Wanneer je op zoek bent naar een specialisme dat buiten de bibliotheek ligt, denk dan eens aan zzp'ers.
- Nodig lokale jonge ondernemers uit, daarmee schets je veel voorbeelden voor jongeren.
- Pak het zelf ook aan vanuit een ondernemersblik, maak echt uren voor deze doelgroep vrij en toon als organisatie betrokkenheid.
- Positioneer je richting partners als informele leeraanbieder.
- Richt je op een groep 'die al bestaat' en waarbij een partner je kan introduceren.

Tot slot, kan de bibliotheek iets betekenen voor jongeren die een risico lopen op schooluitval?

We kunnen een radartje zijn binnen het geheel. Vanuit onze rol kunnen we iets bijdragen, bijvoorbeeld in het signaleren en doorverwijzen. Als bibliotheek kom je jongeren tegen in alle fases van leren en dan signaleer je onder andere een dalend niveau in de beheersing van taalvaardigheid. Daarnaast hebben we de tools om vanuit informeel leren een bijdrage te leveren aan het ontdekken van talenten of de beheersing van basisvaardigheden.